

Eerste lezing uit de profeet Jesaja

*Ik wil zingen voor mijn dierbare vriend,
het lied van mijn dierbare vriend en zijn wijngaard.
Mijn vriend had een wijngaard op een vruchtbare helling.
Hij spitte hem om,
verwijderde de stenen en beplante hem met edelwingerd.
Hij bouwde er een wachttoren en kapte ook een wijnpers uit.
Nu verwachtte hij dat hij druiven zou dragen,
maar hij bracht slechts wilde bessen voort.
Welnu, bewoners van Jeruzalem, mensen van Juda,
doe uitspraak tussen Mij en mijn wijngaard.
Wat kon Ik nog voor mijn wijngaard doen
dat Ik niet heb gedaan?
Waarom bracht hij slechts wilde bessen voort,
terwijl Ik verwachtte dat hij druiven zou dragen?
Welnu, Ik zal u vertellen wat Ik met mijn wijngaard ga doen.
Zijn omheining haal Ik weg, zodat hij kaal wordt gevreten;
zijn muren verniel Ik, zodat hij wordt vertrapt.
Een wildernis maak Ik ervan, hij wordt niet gesnoeid en niet gewied,
distels en doorns groeien er hoog,
en de wolken verbied Ik om hem met regen te besproeien.
De wijngaard van de Heer van de machten is het huis van Israël,
zijn bevoorrechte planten zijn de mensen van Juda.
Hij hoopte op recht, maar Hij zag onrecht,
Hij zag geen betrachting, maar verkrachting van recht.
Tot zover deze lezing.*

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Matteüs

*In die tijd sprak Jezus tot de hogepriesters en oudsten van het volk:
Luister naar een andere gelijkenis. Er was eens een landeigenaar die een
wijngaard aanlegde. Hij zette hem met een omheining af, groef er een perskuil
in en bouwde er een wachttoren. Hij verpachtte hem aan wijnbouwers en
vertrok naar het buitenland. Maar toen de tijd van de vruchten gekomen was,*

stuurde hij zijn dienaren naar de wijnbouwers om de vruchten in ontvangst te nemen. De wijnbouwers grepen zijn dienaren vast; de een gaven ze een pak slaag, een ander doodden ze, een derde stenigden ze. Hij stuurde toen andere dienaren, meer dan de eerste keer, en ze deden met hen hetzelfde. Later stuurde hij zijn zoon naar hen toe, met de gedachte: mijn zoon zullen ze ontzien. Maar toen de wijnbouwers de zoon zagen, zeiden ze tegen elkaar: 'Dat is de erfgenaam. Kom, laten we hem doden en zijn erfdeel in bezit nemen.' Ze grepen hem vast, gooiden hem de wijngaard uit en doodden hem. Welnu, wanneer de eigenaar van de wijngaard komt, wat zal hij dan met die wijnbouwers doen?' Ze gaven Hem ten antwoord: 'Hij zal die ellendelingen een ellendige dood bezorgen, en de wijngaard zal hij aan andere wijnbouwers geven, die vruchten aan hem afdragen wanneer het er de tijd voor is.'

Jezus zei tegen hen: 'Hebt u nooit in de Schriften gelezen: De steen die de bouwlieden afgekeurd hadden, die is de hoeksteen geworden. De Heer heeft dit gedaan; het is een wonder in onze ogen? Daarom zeg Ik u: Het koninkrijk van God zal u ontnomen worden en gegeven worden aan een volk dat de vruchten van het koninkrijk voortbrengt.'

Het is weinig waarschijnlijk dat dit evangelie gerold is uit de mond van Jezus, eerder uit die van de evangelist Matteüs die een eigen kijk ontwikkelt op de relatie tussen de eerste christelijke gemeente en de Joden. Op de toenemende verwijdering tussen kerk en synagoge, een situatie die in één, twee generaties na leven en sterven van Jezus is gegroeid. Deze parabel of gelijkenis heeft doorheen de geschiedenis ook heel wat antisemitisme veroorzaakt. De Joden hebben gedaan wat de onrechtvaardige pachters van de wijngaard doen in het verhaal: ze gooien de erfgenaam, het zoontje van de baas, buiten de wijngaard en slaan hem vervolgens dood. Daarmee hebben ze een grote schuld op zich geladen. Ze zijn gestruikeld over de steen die de Heer tot een hoeksteen heeft gemaakt. Het koninkrijk van God is ze ontnomen en het is in plaats daarvan gegeven aan een volk dat het wel vrucht laat dragen, zoals er ongeveer letterlijk in de tekst staat (vers 43). Dat de spanning tussen Jezus en de geestelijke leiders van het volk meespeelt en het verhaal kleurt, is aan de andere kant natuurlijk niet helemaal vreemd. We zijn hier tegen het einde van het evangelie, de spanning wordt opgebouwd, de tegenstand verheft zich, de komende gebeurtenissen, gevangenneming van Jezus, het schijnproces en de voltrekking van het vonnis, werpen hun schaduw vooruit. Belangrijk is om te weten dat de gelijkenis beelden gebruikt die diep in het zelfverstaan van gelovige Joden zijn gedrukt. Als de gelijkenis begint met een landheer die een wijngaard aanlegt, deze omheint, voorziet van wijnpers en uitkijktoren, dan herinnert dat aan het lied van de wijngaard van de profeet Jesaja dat we in de eerste lezing hoorden. Maar bij Jesaja is het de wijngaard zelf die in gebreke blijft. Over pachters wordt niet gesproken. De wijngaard is het volk, dat God teleurstelt door hun daden van onrecht en rechtsverkrachting. Daarom dreigt de ondergang, het is de rol van de profeet om daarvoor te waarschuwen, maar altijd met de hoop dat het volk zich bekeert...

Terwijl het in het evangelie gaat over het onrecht van de pachters, kennelijk bedoelt Jezus (of Matteüs?) de leiders van het volk, de Hoge priesters en Farizeeën. De wijngaard wordt hen met geweld afgenomen; de pacht aan

andere wijnbouwers toevertrouwd. Maar wat kan deze parabel los van de historische context betekenen voor ons vandaag?

Terug naar het begin van de parabel. Een rijke man bouwt een wijngaard met alles erop en eraan. Een kapitaal investeert hij. Dan gaat hij op reis. Als Jezus het over God heeft, gebruikt hij vaak het beeld van een rijke man die op reis gaat. Een beeld dat ook mensen van nu aanspreekt: God als de afwezige. Hij is er niet. We kennen hem niet omdat we hem hebben gezien of gehoord. We zouden Hem kunnen kennen vanwege de wijngaard, de bossen en de zee, de storm en de regenboog, de bomen die boordevol appels hangen, de perenbomen die onder de vruchten dreigen te bezwijken. We kennen God omdat schoonheid ons ontroert en vallende sterren ons ontzag inboezemen. We vermoeden Hem omdat liefde ons hart verwarmen kan. De wijngaard is er, en wij hebben hem niet zelf gemaakt. We hebben het leven niet zelf verdiend. We hebben de liefde niet uitgevonden. Wie de schepping als een geschenk aanvoelt die heeft een ervaring van God. God als de eigenaar die ver weg is. Maar wij zijn tegelijk ook de wijnbouwers aan wie de wijngaard, de Schepping is toevertrouwd. In oktober stuurt de heer zijn dienren. Ze komen de pacht ophalen. De eigenaar heeft recht op een deel van de oogst. Maar de wijnbouwers voelen dat anders. Ze hebben geen relatie meer met de afwezige baas. Ze kennen hem alleen uit de verhalen. Zij kennen de wijngaard als hun broekzak. Ze zijn hem gaan beschouwen als hun eigendom. Ze mishandelen de knechten van hun heer en ze doden zelfs diens zoon.

Met de zoon wordt natuurlijk Jezus bedoeld. De parabel is ongemeen wreed. En onlogisch: waarom zou de eigenaar van de wijngaard God zijn zoon zenden als hij weet dat al zijn dienaren, de profeten reeds zijn omgebracht. En dat is juist de pointe van de parabel. God zendt zijn zoon om het geweld te keren en al sterft die Zoon een gewelddadige dood op het kruis, in Hem hebben wij sedertdien God gehoord en gezien en weten wij voorgoed hoe Hij tegenover geweld staat dat nooit iets anders voortbrengt dan opnieuw geweld. En toch gaan velen met de schepping en de aarde om alsof het hun eigen bezit is dat ze schaamteloos kunnen uitbuiten ten koste van de armen. Geweld en haat komen in de wereld als de mensen niet meer aanvoelen dat alles hun geschonken is; als het gevoel verdwenen is, dat we de wereld in bruikleen hebben gekregen; dat ze er is voor iedereen.

Ronald Sledsens